

Gdańsk, 6 czerwca 2023 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Magdaleny Sitko-Dominik

SATYSFAKCJA MAŁŻEŃSKA, ZAWODOWA I ŻYCIOWA WŚRÓD MAŁŻEŃSTW DWU KARIER O RÓŻNEJ ORGANIZACJI CZASU PRACY

napisanej pod kierunkiem prof. Eugenii Mandal

w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Przeprowadzono dotąd badania rzadko obierają kurs na uchwycenie konsekwencji organizacji czasu pracy dla małżonków, stąd też badaczka zdecydowała się na przeprowadzenie badania wśród małżeństw dwu karier o różnej organizacji czasu pracy.

Już samo podjęcie się tego zamierzenia zasługuje na uwagę, a ponieważ projekt badawczy zaprojektowany i zrealizowany przez mgr Magdalenę Sitko - Dominik wykracza poza standardowo realizowane projekty, postaram się pokazać oryginalność zamierzeń badawczych oraz zwrócić uwagę na metodologiczne założenia pracy.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PRACY

Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska ma postać klasycznej dysertacji, składającej się z *Wprowadzenia*, trzech rozdziałów teoretycznych, 3 empirycznych, *Bibliografii*, *streszczenia w języku polskim i angielskim*, Spisu tabel, Spisu rysunków oraz *Aneksu*. Całość rozprawy liczy 405 stron.

Tytuł pracy w pełni odpowiada treściom w niej zawartym, dając potencjalnemu czytelnikowi wskazówkę, jakiego obszaru eksploracji naukowej dotyczy dysertacja.

Wprowadzenie dobrze wprowadza w problematykę pracy.

W rozdziale I. *KOBIETY I MĘŻCZYŹNI* Badaczka zajęła się problematyką definiowania płci w psychologii, a także stereotypów związanych z płcią, akcentując i wnikliwie analizując historyczne, kulturowe oraz religijne podłoże stereotypów oraz wzorce ról kobiecych i męskich w Polsce. Co istotne, Doktorantka poruszyła także obserwowane zmiany, jakie zachodzą w zakresie istniejących stereotypów kobiet i mężczyzn.

Rozdział II. *KOBIETY I MĘŻCZYŹNI W MAŁŻEŃSTWIE* dotyczy zagadnienia, w jaki sposób modele ról płciowych wiążą się z pełnieniem ról w małżeństwie. Autorka dysertacji przytoczyła w nim także wybrane klasyfikacje rodzin oraz wnikliwie przeanalizowała przemiany modeli rodzin w Polsce.

Kolejny rozdział, III., *MAŁŻEŃSTWO DWU KARIER* Badaczka poświęciła zagadnieniu małżeństw dwu karier. Szczegółowo omówiła w nim genezę modelu małżeństw dwu karier jak i konsekwencje, jakie niesie realizacja wielu ról zarówno dla kobiet jak i mężczyzn. W rozdziale tym Autorka przedstawiła także zagadnienie satysfakcji małżeńskiej, satysfakcji zawodowej i satysfakcji życiowej z perspektywy teoretycznej, przy czym pokazała, w jaki sposób stereotypy związane z płcią mogą oddziaływać na podział obowiązków domowych i opiekuńczych w małżeństwie. Ponadto Doktorantka scharakteryzowała relacje negatywne, pozytywne i zrównoważone pomiędzy życiem zawodowym a rodzinnym, pokazując uwarunkowania i konsekwencje braku równowagi między pracą zawodową a życiem rodzinnym. W rozdziale tym Badaczka opisała także wartości preferowane przez Polaków, omówiła dyferencjację znaczeniową ról zawodowych i rodzinnych, scharakteryzowała relacje między organizacją czasu pracy i chronotypem a życiem pozazawodowym pracowników.

Uzasadniła tym samym włączenie takowych czynników do modelu własnych badań.

Rozdziały teoretyczne stanowią bardzo dobrą kanwę do przeprowadzenia zaprojektowanego projektu badawczego. Są napisane z dużym znanstwem i erudycją. Cechuje je bardzo logiczne uporządkowanie. Poruszając szczegółowe problemy, Badaczka odnosi się do najnowszych koncepcji, nie zapominając o prekursorach.

Przygotowanie merytoryczne całości teoretycznej oceniam bardzo wysoko.

Część empiryczna rozprawy (rozd. IV-VI) zawiera rozdziały odnoszące się do *Metodologii badań własnych* (rozdział IV), *Wyników badań własnych* (rozdział V) i *Dyskusji wyników* (rozdział VI), gdzie Badaczka przybliży czytelnikowi problemy cele badawcze, modele

badawcze, stanowiące podstawę teoretyczną badań, oraz wynikające z założeń modelu i celów pytania badawcze i hipotezy. Następnie mgr Magdalena Sitko- Dominik przedstawiła metody zbierania danych i zastosowane w projekcie badawczym analizy, szczegółowo przybliżając okres badania, miejsce jego przeprowadzenia, procedurę badań i grupę badaną, w dalszej kolejności operacjonalizacja zmiennych i narzędzia badawcze, które zostały zastosowane.

Doktorantka postawiła 4 cele badawcze:

- 1) weryfikacja związków między organizacją czasu pracy, chronotypem, zadowoleniem z jakości i długości snu oraz czasem przeznaczonym na sen;
- 2) weryfikacja związków między organizacją czasu pracy a zadowoleniem ze związku, sprawcy i z życia;
- 3) weryfikacja efektów intra- i interpersonalnych;
- 4) Weryfikacja potencjalnych podobieństw różnic między małżeństwami w zakresie zadowolenia ze związku, z pracy zawodowej oraz z życia.

W oparciu o przegląd literatury nawiązując do sformułowanych celów pracy badaczka postawiła 6 pytań badawczych i odpowiadające im hipotezy.

Badania zostały oparte na 3 modelach badawczych, z których pierwszy dotyczy efektów intrapersonalnych i odnosząc się do 1. i 2. pytania badawczego i obejmuje organizację czasu pracy, chronotyp, zmienne związane ze sferą snu w postaci zadowolenia z jakości i długości snu oraz liczby godzin przeznaczanych na sen; płeć biologiczną, psychiczną kobiecość, psychiczną męskość oraz zadowolenie ze związku, z pracy i z życia. Drugi model badawczy dotyczący efektów intra- i interpersonalnych odnosi się do pytań 3 i 4, zaś 3. – uwzględniający mediacyjną rolę zadowolenia z organizacji czasu pracy męża i żony, ocenianego przez oboje małżonków, dla związku, ich organizacji czasu pracy z ich zadowoleniem ze związku, z pracy i z życia.

Badaniami objęto 166 małżeństw (N=332) 2 karier, w których zarówno mąż jak i żona realizowali rolę zawodowe. Osoby badane pochodziły z kilku województw: dolnośląskiego, lubelskiego, łódzkiego, mazowieckiego, opolskiego, śląskiego, świętokrzyskiego i zachodniopomorskiego.

Na bieżąco monitorowano liczebność 4 wyróżnionych na potrzeby badania podgrup:

- a) Małżeństw, w których oboje małżonkowie pracują w stałych godzinach pracy;
- b) Małżeństw, w których oboje małżonkowie pracują w systemie zmianowym;
- c) Małżeństw, w których żona pracuje w stałych godzinach pracy, zaś mąż w systemie zmianowym;
- d) Małżeństw, w których żona pracuje w systemie zmianowym zaś mąż wykonuje pracę w stałych godzinach pracy.

Badania były realizowane w latach 2017 - 2021. Brak mi informacji o zgodzie Komisji Etyki na przeprowadzenie badań.

Cele pracy zostały przez Badaczkę zrealizowane z wykorzystaniem różnorodnych metod badawczych, do których należą:

1. Kwestionariusz Rytmu Aktywności Dobowej
2. Inwentarz do Oceny Płci Psychologicznej
3. Skala Przystosowania w Diadach
4. Skala Bliskości Małżonków
5. Kwestionariusz Satysfakcji Seksualnej
6. Zadowolenie z Jakości Częstotliwości Współżycia (własnego autorstwa)
7. Kwestionariusz Wsparcia w Małżeństwie i Bliskich Związkach
8. Skala Satysfakcji z Pracy
9. Skala Przywiązania do Organizacji
10. Kwestionariusz Oceny Samopoczucia
11. Skala Satysfakcji z Życia
12. Skala Więzi
13. Kwestionariusz do Badania Wdzięczności
14. Skala do Pomiaru Nastroju

15. metryczka w opracowaniu własny

Koncepcja zaplanowanych badań nie budzi zastrzeżeń formalnych, a z wielu względów jest ważna z poznawczego punktu widzenia.

Zastosowano adekwatne do celów pracy analizy statystyczne, w tym zaawansowane, m.in., mediacji i moderacji przy użyciu makra PROCESS.

Wyniki przyniosły ważne ustalenia. Najbardziej wartościowe, w mojej ocenie, jest 1) zwrócenie uwagi na fakt, iż nie zawsze wykonywanie pracy zmianowej związane jest z negatywnymi konsekwencjami dla zadowolenia ze związku, z pracy, z życia, a często może przynosić profity dla małżonków, choćby związane z organizacją opieki nad dziećmi, korzystania ze świadczeń medycznych, realizacji spraw urzędowych, czy stwarzania więcej okazji do podejmowania aktywności fizycznej, społecznej, realizacji pasji w czasie wolnym, czy na to, 2) że kobiety pracujące w stałych godzinach pracy mogą doświadczać przeciążenia rolami, co może skutkować doświadczaniem zmęczenia przewlekłego wyższym stopniu w porównaniu do kobiet pracujących w regularnym systemie zmianowym.

Przeprowadzona wzorcowa, dojrzała, bardzo bogata, drobiazgowa wręcz dyskusja (s. 223-302) wskazuje na dużą wiedzę Badaczki, w tym interdyscyplinarną, wnikliwość psychologiczną oraz umiejętność krytycznej analizy problemu. Jednocześnie uwidacznia się duża umiejętność Autorki do analizy i syntezy.

Dysertacja Pani mgr Magdaleny Sitko – Dominik podejmuje nader aktualne i ważne wyzwania. A ponieważ w takim ujęciu nie podejmowano dotąd badań jest pracą oryginalną, podejmującą istotną problematykę, także z perspektywy dużego znaczenia społecznego.

Oceniając całościowo rozprawę doktorską pragnę w tym miejscu podkreślić jej mocne strony, czyli:

1. uwzględnienie zagadnienia, jakim jest satysfakcja małżeńska, zawodowa i życiowa wśród małżeństw dwu karier o różnej organizacji czasu pracy
2. wagę podjętych problemów;
3. brak zastrzeżeń natury metodologicznej co do przeprowadzonych badań, które zostały zaplanowane, zrealizowane i zanalizowane bardzo starannie;

4. dotarcie do dużej, starannie wyselekcjonowanej liczby piśmiennictwa;
5. innowacyjny charakter badań;
6. pokazanie bardzo wartościowych rezultatów;
7. przełożenie wyników na aplikacyjność.

Uzyskane przez Doktorantkę wyniki, poddane badawczej analizie, w pełni wypełniają oczekiwania recenzenta odnośnie do kwalifikacji poznawczej i poziomu rozprawy naukowej, w tym wypadku doktorskiej, pozwalając na jej bardzo pozytywną ocenę.

Całość rozprawy, w tym dyskusja wyników, potwierdzają, że Doktorantka posiada dużą wiedzę psychologiczną, pozwalającą na bardzo szczegółową analizę uzyskanych wyników, dowodzi krytycznego sposobu myślenia Autorki. Pokazuje też, iż Badaczka posiada dużą świadomość ograniczeń badań własnych, pokazuje też możliwe kierunki dalszych badań.

Rozprawa doktorska jest pracą oryginalną, w której Doktorantka rozwiązuje postawiony problem w sposób, który potwierdza jej umiejętności do prowadzenia pracy naukowej.

Biorąc powyższe pod uwagę, **stwierdzam, że przedłożona mi do recenzji dysertacja mgr Magdaleny Sitko-Dominik w pełni spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim, zgodnie z Ustawą o tytułach i stopniach naukowych.**

Mam więc zaszczyt przedstawić Wysokiej Radzie Naukowej Instytutu Psychologii Uniwersytetu Śląskiego wniosek o dopuszczenie mgr Magdaleny Sitko-Dominik do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

Ponadto, ze względu na przedstawione w recenzji walory pracy, jej duży wkład do teorii i praktyki, w szczególności do problematyki psychologii rodziny, psychologii zdrowia i psychologii organizacji wnoszę o wyróżnienia tej dysertacji.

